

Ki Pasoh

Ia kane ka Environmental Impact Assessment report la pynkhreh ha ka rukom jongka EIA notification jongka MOEF kaba ha ka tarik 14-09-2006 bad ki jingiapher kiba bud. Ka EIA manual na ka bynta ban tih ki **kynja maw** (Rymphang, 2010) jong ka MOEF, sorkar India ka dawa ia ka permit (clearance) ban iada ia ka mei mariang na ka ba tih ia une mawshun na ka bynta ka parmaw ba 3.70 ha. kaba don ha ka shnong Debi, kaba hap ha ka Elaka Nongtalang Jong ka West Jaintia Hills District ha ka jylla Meghalaya kaba hap ha ka kyrdan B1.

Ka LOI la ai jingbit ha ka Kong Ting Lamin Gashnga , ha ka parmaw jongka kaba heh kumba 3.70 ha. kaba don ha ka shnong Debi, kaba hap hapoh Elaka Nongtalang jong ka West Jaintia Hills District jong ka jylla Meghalaya.

Ka dor kaba la antad na ka bynta kane ka project ka long Rs. 16.50 lak. Ki marpoh khyndew ki don 41,93,550 mt. bad ka jingmih baroh hapoh san (5) snem ka long 4,03,640 mt. bad ka jingmih ba la antad kan long 81,000 mt. ha ka shisnem. Ka jingbuh beit buh ryntih ia kane ka jingtyrwa ka long ban iada ne tyngkai ia ki marpoh kyndew bad ban iada ia ka mei mariang bad ruh ban iada ia u briew bad ki kor ki bor.

Yn nym don ka jingpynwit ha ka liang ka um bam um dih ha ka jaka ba la wai ban tih ia uta u maw. Ki jingtrei kin long kiba la pynkhreh bniah bad kan nym don ka jingpynwit ha ki rukom trei. Wat la yn nym don jingkhmih ia ka khyndew la ka long kaba stang ne kaba thliew yn khlud bad buh ia ka shipor ha ki jaka tih maw. Bad ia kane ka khyndew yn pyndon kam hakaba thung ne rep. ka jaboh pat kaba mih ha ka por tih maw yn pyndonkam ha kaba shna ne pynbha ia ki surok ne kiwei pat ki jinghsna kiba iadei. ka nongshimwai ruh u lah ban die ia ki jaboh ba mih da kaba pan jingbit na ka ophis ka ba dei khmih. Ka jaboh ba sah yn buh beit ha kato hi ka parmaw kat kum ba la pynkreh.

Ka project ba la tyrwa ka dei kaba ki khot ka opencast mining kaba mut ban khlung ia ka khyndew ba tap na jrong da ki kor ki bor bad ia ka khyndew ruh ba shong ha tyngkhap ki mawshun bad da kaba ksam shapoh bad pynbthei ia u maw, ha kaba kane rukom tih ia ki maw yn pyndonkam. Yn buh da ki nongtih bad ki kor ki bor ban weng ia ki jingeh ne jingkhia jong ki nongtrei bad ban pynsuk ia ki ruh kumjuh tangba ka jingtrei kan long tang kat kumba 4 ne 5 sngi ha ka shi bnai. Ki rukom trei ne rukom tih maw ruh kan long hajrong. Ka jingtih kan long thik ia ka jaka ba la ai wai ha kaba ka jingmih bad ka jingtih ia u maw

kan long tang 81,000 ton shi snem bad kajuh ha man la u snem bad ka jingtih bad ka jingpynpait ia ki maw kan long beit ha kumba la tyrwa ne ba la pynkhreh na ka bynta ban tih.

Ka um bam umdih bad ka um na ka bynta ban synriet kan long na ki jaka ba najan lyngba ki kali kit um. Ka jing pyndonkam ia ka um ha kane ka projeck kan long 5.0 KLD ia kaban pynbynta ha ki lai bynta katta ia ka umbam umdih kan long 1.2 KLD, um synriet, umsiat, umtrei kan long 2.5 KLD bad ka um na ka bynta ban thung jingthung ne thung dieng kan long 1.3 KLD.

Ka jingwad bniah ia ka jingshisha na ka bynta katei ka jaka ka long ha ka por u bnai nohprah, 2019 haduh u bnai rymphang, 2020 na ka bynta aiom tlang. Ka jingshisha ka ba paw ka long ba katei ka jaka ka lait na ki jingjakhlia ki bapher bapher ki ban mih na kattei ka jaka bad lada ka jingtrei ka sdang kan yn ym ktah ia ka mei mariang ruh.

Ia kane ka kam tih mawshun yn pyntrei da kaba shu tih thliew shapoh da kaba pyndonkam ia ki kor ban weng ia ka khyndew ba tap najrong bad kaba shong ha tyngkhap ki mawshun. Ka rukom tih ia u mawshun kan long da kaba shu khleng ia ka khyndew da ki kor ki bor bad sa kaba shu ksam shapoh bad pynpait ia u maw. Ka jingtih mawshun kan long tang ha kato ka jaka ba la ai wai kaba don ha ka shnong Debi, Elaka Nongtalang, District- West Jaintia Hills, State- Meghalaya ia kaba ka jing tih kan ym palat ia ka 81,000 mt ma ka shi snem. Ia ki kyndon ban pyntreikam ia kane ka projek lah pdiang bad kubur da ka State Environment Impact Assessment Authority (SEIAA), Meghalaya lyngba ka shithi no. ML/SEIAA/MIN/WJH/P-30/2020/1573 dated. Shillong, the 27th August, 2020.

Ki Mat Jong kane ka Projek.

1.	Kyrteng jong ka Nongshimwai. (Proponent)	Smt. Ting Lamin Gashnga
2.	Ka Jaka sah jong ka Nongshimwai	Bakur, Dawki, West Jaintia Hills District, Meghalaya, 793109
3.	Kyrteng jong ka Projek	Ting Lamin Gashnga's Limestone Mine
4.	Kyrteng jong ka Jaka jong ka Projek	Shnong: Debi, Elaka Nongtalang, District: West Jaintia Hills, State: Meghalaya, (Ka jingheh ka jaka ka long

Smt. Ting Lamin Gashnga's Limestone Mine
Area- 3.70 hectares
At- Debi, Elaka Nongtalang,
District- West Jaintia Hills, Meghalaya.

		3.70 ha.)															
5	Kyrteng jong u marpoh khyndew	Mawshun															
6.	Ka jingheh ka jaka ba la mang ban trei ka long.	3.70 ha.															
7.	Bah eh tam bad duna tam hapoh ka jaka ba ai wai.	777 mRL haduh 770 mRL															
8.	Ki paia jingthew	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Pillar</th><th>Latitude</th><th>Longitude</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td><td>25° 13'33.2" N</td><td>92° 04'47.4" E</td></tr> <tr> <td>2</td><td>25° 13'36.6" N</td><td>92° 04'48.7" E</td></tr> <tr> <td>3</td><td>25° 13'38.2" N</td><td>92° 04'32.0" E</td></tr> <tr> <td>4</td><td>25° 13'36.6" N</td><td>92° 04'31.6" E</td></tr> </tbody> </table>	Pillar	Latitude	Longitude	1	25° 13'33.2" N	92° 04'47.4" E	2	25° 13'36.6" N	92° 04'48.7" E	3	25° 13'38.2" N	92° 04'32.0" E	4	25° 13'36.6" N	92° 04'31.6" E
Pillar	Latitude	Longitude															
1	25° 13'33.2" N	92° 04'47.4" E															
2	25° 13'36.6" N	92° 04'48.7" E															
3	25° 13'38.2" N	92° 04'32.0" E															
4	25° 13'36.6" N	92° 04'31.6" E															
9.	Baroh ka jingdon u mawshun.	41,93,550 mt.															
10.	Ka jingthmu ban pynmih/shi snem	81,000 Tons / shisnem															
11.	Ka por wai jaka bal ah ioh jingbit	30 snem															
12.	Ka jingmih u mawshun ha ka shi sngi.	270 Tons															
13.	Ka rukom tih mawshun	Da kaba pyndonkam da ki kor ka juk mynta bad da kaba ksam shapoh bad pynbthei ia ki maw.															
14.	Ka sngi treikam ha ka shi snem.	300															
15.	Ka por trikam ha ka shi sngi.	08 Kynta, Por mynsngi.															
16.	Ka jingdon ki nongtrei.	30															
17.	Ka jingdon ki kali treikam ha ka shi sngi.	54 dumpers															
18.	Jait Jaka	Jaka riew shimet															

20.	Ka surok rong ba jam tam na kane ka jaka.	NH-40 (Jowai-Dawki Road), ha ka jingjingai ba 1.1 km.
22.	Kyrteng jong u QCI Accredited Consultant, Ka QCI no, bad ka por kaba hap pyndep ia kane ka kam.	Geogreen Enviro House Pvt Ltd, Lucknow NABET/EIA/1720/IA0023 Extended 8 th January, 2020
23.	Lada don mukutduma eiei pyrshah ia kane ka jaka lane ka projeck ha kano kano ka ing thawain.	Ym don.
24.	Ka jingmang pisa ia ka CER.	50,000/-
25.	Ka jingmang Pisa ia ka EMP	3,67,000/-
26.	Ki dieng ban thung.	200 Saplings

Ka Jinglong jong ka Iyer ha baroh sawdong Particulate Matter (PM10) (Lane kita ki pui pui ba ngi ong ha ka ktien Khasi):-

Ka jingbun jong kita ki PM10 la shem ba haduh 61.70pg/m³ hapoh Nonglamin (A4), katba haduh 24 kynta pat kadei ban long haduh 100pg/m³ na ka bynta ki kharkhana bad ha ki jaka ba pyndonkam ban leh ia kiwei kiwei pat de ki jait kam. Ka jingdon jong kita ki pui pui (PM10) ha kata ka jaka kadei ban long la kumno kumno haduh 51pg/m³ – 61.70pg/m³, bad ka jingdon ba khyndiat eh kumba 51pg/m³ la shem ha shnong Umdoh (A8).

Particulate Matter (PM2.5) (Pui pui):-

Ka jingbun jong kita ki PM2.5 la shem ba kadei haduh 40.30pg/m³ ha Amtapoh (A7), katba haduh 24 kynta pat kadei ban long haduh 60pg/m³ na ka bynta ki kharkhana bad ha ki jaka ba pyndonkam ban leh ia kiwei kiwei pat de ki jait kam. Ka jingdon jong kita ki pui pui (PM2.5) ha kata ka jaka kadei ban long la kumno kumno naduh 29.30pg/m³-37.80pg/m³, bad ka jingdon ba khyndiat eh kumba 29.30pg/m³ la shem ha shnong Umkoi (A6)

Sulphur Dioxide (SO₂):-

Ka jingbun jong kita ki SO₂ la shem ba kadei haduh 7.40pg/m³ ha Amkoi (A6) katba haduh 24 kynta pat kadei ban long naduh 80.00 pg/m³ na ka bynta ki kharkhana bad ha ki jaka ba pyndonkam ban leh ia kiwei kiwei pat de ki jait kam. Ka jing don jong kita ki SO₂ ha kata ka jaka kadei ban long la kumno kumno naduh 5.20 pg/m³-7.40 pg/m³, bad ka jingdon ba khyndiat eh kumba 5.0 pg/m³ la shem ha shnong Amjajer Roko (A2). Baroh ki shnong ki la peit bha ia kita ki jingpynshongdor hapoh uta u pud ba la bthah.

Nitrogen Oxide (NO₂):-

Ka jingbun jong kata ka (NO₂) la shem ba ka long haduh 16.20 pg/m³ ha Nonglamin (A4) katba haduh 24 kynta pat kadei ban long haduh 80 pg/m³ na ka bynta ki kharkhana bad ki jaka ba pyndonkam ban leh ia kiwei kiwei pat de ki jait kam. Ka jingdon jong kita ki NO₂ ha kata ka jaka kadei ban long la kumno kumno naduh 14.19 pg/m³-16.20 pg/m³ bad ka jingdon ba khyndiat eh kumba 13.10 pg/m³ la shem ha shnong ha ka jaka ba lah thmu ban pyntrei A1 (On project site) (A1). Baroh ki shnong kila peit bha ia kita ki jingpynshongdor hapoh uta u pud ba la bthah

Ka jinglong jong ka Jingsawa:-

Ka jingsawa ha baroh sawdong la thaw ha ki 08 tylli ki jaka ba la thmu ban pyntrei. Ka jingsawa kaba duna tam bad kaba bun tam kaba la ioh jingthew ha ka por mynsngi ki long naduh 46.2 Leq dB bad 61.6 Leq DB. Bad ka jingsawa kaba duna tam bad kaba bun tam kaba la ioh jingthew ha ka por mynmiet ka long naduh 39.2 Leq.dB bad 49.2 Leq.dB.

Ka jingiadei hapteng ki kynja ba im bad ka mariang bad ka jingdon bun jait ki kynja jingthung bad ki mrad ha ka mariang:-

Kim don kum kita ki jaka ba don bunjait ki mrad ne jingthung ha kito ki jaka ba hap ha ka jingpeit bniah, hynrei ki don tang ki khlaw kiba la pynneh kyrpang ha ki jaka ba don kato ka jaka ba lah thmu ban tih maw.

Ka imlang sahlang bad ka ioh ka kot:-

Ka jing pyntreikam ia kata ka Boulder Mining Project (Ka jingtih maw) ha ka jaka kaba palat 3.70 Hec, kaba don ha shnong Debi, Elaka-Nonglang District- West Jaintia Hills, State Meghalaya kan sa plie ki lad na ka bynta ia kito ki nongshong shnong ha kito ki thain ba kin ioh kam ioh jam. Kata ka jaka ba ki dang peit thuh mynta ka dang duna ha ka jingdon

ki ing briew, ka um, ka lait bad kiwei kiwei de. La khmih lynti ba kajuh yn nang lah ban pynbha khambun namar kane ka jingthmu ban tih marpoh khyndew bad kiwei kiwei de ki jaitkam ba iahap.

Ka jingktah ia ka sawdong sawkun jong ka jaka:-

Kaba kongsan eh ha ka jintih kadei ka jingkhlong ia ki marpoh khyndew ka sawdong sawkun jong ka jaka ka shah ktah shibun eh da ka jingtih. Khamtam eh, ha ka jingtih kaba shu long ryngchang bad pyndonkam ruh da ki kor ki bor la khmih lynti ba kan ktah ia ka jaka bad sawdong sawkun.

Ka ktah kaba lah khmih lynti:

Ka jaka ba pyndonkam/Ka jaka ba iada

Ka jaka kadei kaba long mawlut bad ka jingdon jong u maw ka bun haduh katta katta. Kane ka jaka ka biang bha ban pynlong jaka tih. Kam don ka jaka jong ka tnad khlaw lane jaka rep ha ka jaka ba la aiwai ban tih maw. Ka nuksa ban pyndonkam ia ka jaka shwa ban pyntreikam, haba lah pyntreikam bad kiwei pat ki kyrdan ba shu mutdur lane pyrkhat na ka bynta ban tih katkum ka nuksa jingtih na ka bynta kata ka jaka tih ba lah tyrwa la ai hapoh ka Jingthoh lyngkot 4-1(Table 4-1): Ka nuksa jong ka jaka ba dang pyndonkam, Ka nuksa kaba don jong ka jaka ba pyndonkam/ ka jaka ba iada hapoh kata ka jaka ba peit bniah (10 Km ka jaka pynneh kyrpang kynthup ia kaba hapteng) kumba lah pule lyngba ka jingpeit bniah ia kata ka jaka bad ki dur lyngba u Satellite la dep ai hapoh. Katkum ka nuksa jingtih kito ki jaka bal ah dep tih yn sa pynbha ne pyndap pat da kito ki jaboh napoh krem bym long ban pyndonkam, nangta yn tap da ka khyndew nalor bad yn sat hung da ki dieng. La tyrwa ruh bal ah ban pynkylla ia kito ki thliew sha ki jaka pynlang um.

Ka jingktah ia ka jinglong jingman jong ka um:-

Ka rukom tih kan ym pynphai shiliang bad pyndonkam iaka bynta ba shalor bad ka um ba don shapoh khyndew. Ka jingdon jong ka um kan sah beit kumjuh. Ka jinglong jong ka um katkum ba dang paw dak ba la kdew katkum ka jingthew ka pynpaw ba kata ka jingiatakhuh bad ka sawdong sawkun jong ka um kan ym don jingmut ei ei ha kane ka jingthmu.

Ka jing ktah kaba lah khmih lynti:

Namar ka jingtih ba long rynghang bad ka jing pyndonkam lang ruh bad ki kor ki bor ha ka kam ban tih, ka jingktah jong ka kam tih halor jong ka jinglong jingman jong ka um ruh la khmih lynti ba kan ym don jingmut ei ei. Kan ym don ka jingktah halor ka jinglong jingman/ka jingdon jong ka um ba shapoh khyndew namar ka jingdon jong ka um shapoh ka khyndew ha kito ki jaka ba dang peit thuh ka long kaba jylliew. Ka bynta ba shalor jong ka um ruh ka khlem shah pynphai shiliang lane shah pynthud. Namar kata kan ym don kano kano ka jingktah jinglong jong ka um ha ka bynta ba shalor bad shapoh khyndew jong ka um. Ka jaka ba lah aiwai ka long lum bad longmaw ha kaba ka um ka tuid beit na ki sharing shapoh ha ka por slap. Ka um ka wan lyngba ha ki jaka ba lah tih, ha ka por slap. Ka um kan sa pyndap ha kito ki thliew ba lah tih. Katto katne ka um kan tuid lyngba ki jaka ba ia kynduh bad ba orpait bad ka um kaba sah pat hap ban shu weng noh ha ka por bad hadien ba la dep slap. Ka um slap kaba tuid beit nalar ki jaka ba lah tih kan pyndap ia ki thliew bad kaba sah pat kaba tuid shabar ka thliew kan tuid shapoh pyrshah ia ka kynjang ba shapoh lyngba ka sharing jong ka jaka.

Ka jinghap slap ka neh kumba 2500mm haduh 3000mm ha ka shisnem. Ka um kaba lang ha kito ki thliew ba lah dep tih la weng noh da kita ki (10HP diesel operated pumps) 10 HP kor kynshait um ba la pyndonkam da ka diesel bad kane ka jingpyrshang yn nang bteng haduh ki por ban wan. Ka um kan sa lang ha kito ki thliew ki bym pyntreikam na ka bynta ban pyndonkam ha kaba thung jingthung bad ruh la weng noh sha ki nala ba marjan. Ki kynroh maw la shna pyrshah ia ka bynta ba shapoh ban peit ia ka jingsait ia ka jakhlia ba la pynlang ha ka por slap. Ha ka por slap, ka um ka tuid na ka sharing ba la long hi jong ka sla khyndew, kaba tuid ha ka por slap tang sha ka bynta shaphang shatei sepngi.

Kumba ka rukom tih ka long tyrkhong haduh katta katta, kan ym mih kano kano ka jing pyntuid jakhlia namarkata kan ym don jingpyrshah. Kan ym don jingktah ia ka um kumba la khmih lynti. Ka jingtih ia ki marpoh khyndew kan long beit kaba tih rynhang ryngkat bad ki kor ki bor. Ia kaba la pynlang pat yn sa pyntrei na ka bynta ba shalor jong ka khyndew haduh ka bynta ba shalor jong ka bynta ba shapoh jong ka khyndew ba don um.

Ki bynta ba lang um shapoh khyndew kin ym shah sam lyngba da ki kam tih marpoh khyndew kumta kan ym don kano kano ka jingktah la kadei ha ka jinglong ne jingbun jong ka um hapoh khyndew. Ka don ka jingpyniajngai kaba biang hapdeng ki jingtih kiba lah tyrwa haduh kiba dang thmu bad ka jingdon jong ka um hapoh khyndew. Namarkata ka um shapoh khyndew kan ym shah ktah ha ka por trei ha kano kano ka kyrdan.

Ka Jingtuid sha ki Shnong

Kan mih kano kano ka jingpyntuid sha ki Shnong na ka jaka ba tih ia ki marpoh khyndew namar ym don ba shong iing ha kito ki jaka ba tih mar poh khyndew. Namarkata ka jingkylli shaphang ka jingpynjakhlia ia ka um shapoh khyndew kan ym mih kano kano ka jingktah pyrshah ia ka um ba shapoh khyndew ym shym la khmih lynti na ka jingpyntuid sha ki Shnong ki thaw.

Ka jingsait ne niat ia ka bynta ba shalor jong ka khyndew :-

Ka jaka kaba hap ha ka jingpeit thuh ka dei ka jaka kaba ioh ia u slap uba malu mala. Ka jinglong jong ka jaka ka long lum bad long maw. Ka jingma na ka jingjaboh namar ka jingshah sait noh ia ka bynta ba shalor jong ka khyndew kam lah ban long namar ba baroh khoit kata ka jaka bal eh ia kata ka jingpule bniah kam don kino kino ki jaka ba don um.

Ki lad ban pynduna:-

Ka don ka jingpyniajngai kaba biang hapdeng ka jingtih kiba lah tyrwa haduh kiba dang thmu bad ka jingthem jong ka um shapoh trai khyndew. Namarkata ka um kaba don shapoh trai khyndew kan ym don kano kano ka jingktah ha ka jingpyntrei kam ha kano kano ka kyrdan.

Ka jingktah halor ka sawdong sawkun jong ka lyer:-

Ka jingtih marpoh khyndew kaba tih pynieng beit rynghang da ki bor met jong ki briew bad ruh da kaba pyndonkamlang ia ki kor ki bor ka pynmih ia ki pui pui ki barit barit na ka daw jong bun jait ki kam kum kaba thep bad pynhiar ia ki maw bad kaba pynkit na kawei ka jaka shawei pat. Ka jingktah halor ka jinglong jingman jong ka lyer ha baroh sawdong jong ka jaka tih marpoh khyndew ka shong ha ka jingthew ka jingpynmih ia ki jaboh bad ka jinglong jingman jong ka jaka. Namar ba kadei ka rukom tih kaba pynieng rynghang bad ba pyndonkam ruh da ki kor ki bor, ki jaboh kiba mih ki dei tang pui pui kiba ha la kajong ka jong ka jingheh jingrit.

Ka jingktah kaba lah khmih lynti:-

Ka daw kaba kongsan tam jong ka jingjakhlia ka lyer ha ka jaka ban tih marpoh khyndew ka dei ka jingmih jong ki pui pui na ka daw ka jingkhlong, ka jingthep bad ka jingring ia ki marpoh khyndew bad ka jingbeh jong ka lyer ia kito ki mar ba shut had kumto. Ha kane ka jingpule bniah kaba mynta, ka (United States Environment Protection Agency)

ka la pyndonkam da ka kynja jingkein kaba biang kaba la ioh jingbit ban iathuhlypa ia ka jingdon jong kiba bun ki rukom treikam ha ka kam tih mar poh khyndew kynthup ka jingkit ia ki marpoh khyndew na kawei ka jaka sha kawei pat. Ki rukom trei kam ba la niew ba ka long ka ba kongsan ha ka jingpynphriang ia kita kip um pum ki long kumne harum :-

- Ka jingtih
- Ka jingthep bad
- Ka jingtan ia kita ki mar.

Ki lad ban pynduna :-

Ki surok ban tan :- Ki suron ban eh slem (WBM) Water Bound Macadam yn sa shna bad sumar bha na ka bynta ban iaid ban ieng.

Pynkit nawei shawei :

Ka jingsted jong ki dumper / truck ha ki surok yn sa tehlakam namar katba nangkiew ka jingsted ka jingpynmih ia ki pui pui ruh ka jur bha. Ka jingkit palat pud jong ki kali kit ruh yn ialeh ban kiar. Ki kali kin ioh ban kit laitluid kat ban biang. Ka jingleit jong ki mar ha ka surok paidbah yn sa pynkhuid noh shi syndon bad ki kali kin ioh ban iaid ha ka jingshngain.

Green Belt (Panpah Jyrngam) :

Ka jingthung ia ki dieng ha baroh sawdong jong ka surok kaba don ka jaka tih bad ka jingpynmadan ia ka surok ban ia ryntih hap ban leh man la ka sngi ban iada na ka jingpynmih ia ki pui pui na ka jingiaid ki kali (dumpers/trucks).

Kiwei pat ki lad ban pynduna :-

- Ka jingsynreit um ia ki suron hap ban leh man la ka por.
- Hap sumar ban iada na ka jingtuid da kaba tap ia ki kali kit jingkit da ka tarpal bad ban synreit da ka um lada tyrkhong.
- Shisien ha ka artaiew hap ban kyrshut ia ki surok khnang ban pyniaryntih ia ki surok. Kane kan ailad ia ka jingiaid beit jong ki kali bad ruh ban iada na ka jinghoit.
- Ka jingpeit bha ia ki kali khamtam ki enjin khnang ban ioh peit bha ia ka jingmih jong ka tдем kali.
- Ka jingthung ia ki dieng ki siej ha shilynter ki lynti khnang ban pynduna ia ka jingktah jong ki pui pui ha ki Shnong ba marjan.

Ka jingktah halor ka jinglong jingman jong ka jingsawa:-

Ka jaka ka pyni ia ka jinglong jai jai jong ka sawdong sawkun. Ym don ka jingdheng kali kaba jur, ym don kiwei pat ki karkhana ne ki jaka ba long hum hum ham –ham ha kane ka jaka lait noh tang kato ka par kaba la tyrwa na ka bynta ka jingthmu ban tih beit rynghang bad ka rukom tih ba la pyndonkam da ki kor ki bor.

Ka jingktah kaba lah khmih lynti (Anticipated Impact) :-

Ka jaka ka pyni ia ka jinglong jai jai jong ka sawdong sawkun. Ym don ka jingdheng kali kaba jur, ym don kiwei pat ki karkhana ne ki jaka ba long hum hum ham –ham ha kane ka jaka lait noh tang kato ka par kaba la tyrwa na ka bynta ka jingthmu ban tih beit rynghang bad ka rukom tih ba la pyndonkam da ki kor ki bor.

Ki lad ban pynduna :-

Ka jingsumar bha ia baroh ki kali kiba kit jingkit yn sa leh ha ka ban iarap ban pynduna ia ka jingsawa ha ka por ba dang kit jingkit. Ki lad ban pynduna na ka daw kiwei pat ki jingpynmih jingsawa yn sa pynduna kumne harum :-

Sl.No	Ki Lad
1.	Ki kor ki bor, ki truck bad ki tractor kiba treikam da ka diesel yn sa pyndait da ki silencer kiba biang.
2.	Na ka bynta ka jingiaid beit kaba jlih jong ki kali kit jingkit la tyrwa ban shna ia ki surok kiba skhem bad ba long madan.
3.	Ki kali kit jingkit ki dei ban pyndap tang haduh ka jingthew kat ban biang jong ka kali ban pynduna ia ka jingsawa.
4.	Ki diengphyrngop bad ki dieng rit kiba don ha kito ki jaka bad kiwei pat kiba dang tyrwa ban thung kin iada ia ka jingsaphriang jong ka jingsawa.
5.	Ki jingat ha ki surok ba kit jingkit bad ki surok bajan la phah ban weng na ka por sha ka por. Ki thliw ha ki surok ba kit jingkit bad ki surok hajan la phah pyndap da ki khyndew bym donkam shah bad la pynmadan naa ka por sha ka por.
6.	Ka jingksam thliw da ki nar ba nep bad ka jingpynbthei kaba teh lakam kan pyndunaw ia ka jingsawa.

Environmental Management Plan (EMP)

Ka Proper Environmental Management Plan lane kata ka rukom ban sumar ban iada ia ka mariang ha ka rukom kaba paka la tyrwa ha ka jaka tih ia u “Mawshun” ban pynduna na ka jingktah ha ka por ba dang tih mawshun.

- Yn ym shah ban shna ia ka jaka ba shipor jong ki nongtrei ha katei ka jaka.
- Yn ym shah ban shet, ne ban thang ia ki dieng ha ki jaka ba marjan.
- Shuwa ban sdang ka jingtih, ka jingai jingpynshai ba lyngkot yn sa pynlong na ka bynta ki nongtrei ban pynshai ia ki ia ka rukom trei bad ki lad jingiada ba bun jait yn sa ai beit man la ka por.
- Lada don kino kino ki jingjia jingmynsaw ia ki mrad, ka jingiada kaba biang yn sa ai.
- Yn ym shah ban pom dieng, ban bret kynrum kynram, ban phut ia ki diengphyrngop bad ki kynbat.
- Lada don ki jaka ba don ne shong ki mrad, ka jingtih marpoh khyndew yn sa leh ban kiar na kita ki jaka.
- Yn sa pynthikna na ka jingsawa ba la pynmih na ki kali ba kit mar kan long hapoh ka jingthew kaba biang.
- Ym shah ban pynlang maw ha ki jaaka marjan.
- Lada iohi ba ki mrad khlaw ki iaaid ha kito ki jaka, kim dei ban shah pynthud ne ban beh ia ki hynrei ki nongbylla ki dei ban kynriah na ka lynti jong ki.

Ki jingbuddien ia ka mariang ba hap ban leh (Environment Monitoring Program)

Sl.No	Activity (Kiba dei ban leh)	Schedule (Ka por)
Air Pollution Monitoring (Ka jingbuddien ia ka jingjaboh jong ka lyer)		
1.	Ka jingbuddien ia ka lyer ha baroh sawdong da ka jingthew ba la pynthikna da ka MOEF PM ₁₀ , SO ₂ & NO ₂	Arsien ha ka shi snem lait noh ha ka por slap
Water Quality Monitoring (Ka jingbuddien ia ka jinglong jong ka um)		
2.	Ka jingbuddien ia ka jinglong jong ka um kaba ha sla um na ki wah.	Arsien ha ka shi snem lait noh ha ka por slap
3.	Ka jingbuddien ia kawei ka nongmuna na ki pung ba la tih jylliew bad kawei pat na ki pung ba don ha ka jaka tih marpoh khyndew/ lane ki jaka ba hajan. Ki jingthew ki dei ki jingthew kiba donkam kat kum : IS : 10500:2012	Arsien ha ka shio snem lait noh ha ka por slap

4.	Ka jingbuddien ia ki jingdonkam jong ka jingkyshait jong ka um.	Ki kot ba buh jingthoh iaa ka jingkyshait jong ka um hap ban pynbiang man la ka sngi.
Noise Quality Monitoring (Ka jingthew ia ka jinglong jong ka jingsawa)		
5.	Ka jingsawa ha ki sawdong sawkun ha ka jaka ba la ai wah ban tih maw.	Arsien ha ka shi snem lait noh ha ka por slap.
Greenbelt Maintenance (Ban pynsah ia ka jingjyrngam)		
6.	Ka jingbuddien ia kane ka Greenbelt ne ban pynjyrngam ia ka mariang katkum ka jingthmu ban tih.	Man la u snem
Soil Quality Monitoring (Ka jingbuddien ia ka jonglong jong ka khyndew)		
7.	Ka khyndew ha ki hynriew tylli ki jaka.	Arsien ha ka shi snem lait noh ha ka por slap.

Ia kane ka jingthmu kaba la tyrwa la khmih lynti ba kan ai kam ai jam ia ki briew kiba sah sha kito ki Shnong ha ka jait kam bapher bapher kum ha kaba tih, ban jied ia ki maw, ban pynkit ia ki maw bad ki kam thung jingthung. Ia ka jingioh kaba mih na ka jingpynbmih bad jingdie ia kine ki marpoh khyndew, yn sa kheinlang ha ka jingkyshew pisa jong ka sorkar ka ban sa iarap ruh ban kyntiew ia ka ioh ka kot jong ka jylla. Kine ki mar kiba lah dep tih kin sa lah ruh ban pyndap ia ka jingdawa marpoh khyndew kaba jur ha ki kharkhana kiba lah sdang kiew bha mynta hapoh Meghalaya bad ha kiwei ki jylla ba marjan bad kiwei kiwei de. Kane ka jingthmu ym shym la khmih lynti ban don ka jingktah kylla ia ka mariang. Bad kino kino ki jingktah lakhmih lynti ha ka por ba pula bniah lyngba ka EIA yn sa pynduna lyngba ki jingpynduna kiba iahap.

***** // *****//*****